

УДК 159.922.8

Т.А. ВОСКОБОЙНИК

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто проблему сформованості та систематизації напрямів підвищення професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність, учитель фізичної культури.

На сучасному етапі розвитку суспільства школа потребує професійно компетентного вчителя фізичної культури, який на високому рівні володіє новітніми методиками й технологіями навчання, здатний запроваджувати новітні форми використання засобів фізичної культури при роботі з різними учнівськими колективами.

Формування фізичного здоров'я учнів, орієнтація школярів на здоровий спосіб життя, збереження фізичного здоров'я нації, виховання національної свідомості та відтворення неповторної етнічної культури, виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською позицією – ось найважливіші завдання, які ставить суспільство перед учителем фізичної культури.

Водночас, ознайомлення зі станом професійної діяльності вчорашніх студентів засвідчує наявність певних труднощів під час виконання ними навчально-виховних завдань [8]. Вони виявляються, перш за все, в пасивності, несформованості особистої професійної позиції молодого вчителя фізичної культури, використанні в діях шаблону, трафарету, неусвідомленого копіювання досвіду педагогів-наставників. Такий стан речей пояснюється постійним зростанням вимог до вчительської праці та недостатнім рівнем розвитку професійно-педагогічної компетентності.

Проблему професійно-педагогічної готовності вчителів фізичної культури досліджували М.Я. Віленський [2], І.М. Решетень [6] та інші.

Фахівець з фізичного виховання будь-якого профілю мусить оволодіти глибокими професійними знаннями та повною мірою відповідати рівню сучасних вимог, які висуваються до нього новими соціально-економічними умовами сучасного українського суспільства [4].

Досліджуючи педагогічні аспекти формування готовності майбутнього учителя, Л.В. Рибалка [7] звертається до проблеми індивідуалізації навчання. Готовність студентів до індивідуалізації навчання він розглядає з позицій цілісності особистості, з урахуванням ролі мотивів та психологічних процесів як якість, зумовлену стійкими усвідомленими мотивами та психологічними особливостями, які характеризують людину як неповторну особистість.

Водночас, єдність методологічної, спеціальної і психолого-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розглядають як визначальну передумову формування його професійно-педагогічної компетентності [1].

Саме тому в умовах ринкових відносин значно актуалізується проблема підготовки конкурентоспроможних високопрофесійних фахівців з фізичного виховання. Це значно підвищує вимоги до освітньо-виховного процесу вищої педагогічної школи та рівня професійно-педагогічної підготовки її випускників [8]. У складі цієї підготовки, на нашу думку, безперечно, одне з важливих місць посідає формування професійно-педагогічної компетентності та, зокрема, готовності до соціально-педагогічної активності.

Мета статті – сформулювати та систематизувати напрями підвищення професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Уявлення про компетентність як важливу особистісно-професійну якість педагога в соціальній психології сформувалися наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр.

У результаті науково-педагогічних досліджень на початку 1990-х рр. (Ю.Н. Ємельянов, Є.С. Кузьмін [3]; Н.В. Кузьміна [5] та ін.) було введено поняття “професійно-педагогічна компетентність”. Аналізуючи цю категорію у процесі педагогічної діяльності, визначають такі найважливіші її складові: спілкування, діяльність, пізнавальна активність, аутопсихологічні здібності.

Уже в стінах ВНЗ майбутній фахівець має набути високого рівня теоретичної підготовки, дослідно-практичних навичок та соціально-педагогічної активності. Повною мірою всі ці вимоги стосуються й учителя фізичної культури та його професійно-педагогічної компетентності.

В останніх науково-педагогічних дослідженнях професійно-педагогічну компетентність учителя фізичної культури розглядають як сукупність його умінь та навичок, особливим способом структуроване наукове і практичне знання, спрямоване на ефективне вирішення педагогічних завдань.

На їх основі можна виділити основні елементи професійно-педагогічної компетентності учителя фізичної культури:

- спеціальна компетентність у галузі фізичного виховання та спорту;
- соціально-психологічна компетентність у сфері фізкультурно-спортивної та педагогічної діяльності;
- диференціально-психологічна компетентність у сфері спрямування мотивів, здібностей, спрямованості учнів в оволодінні теоретичними знаннями та руховими навичками;
- аутопсихологічна компетентність у сфері усвідомлення особливого соціального значення особистої педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання учнівської молоді та обізнаності стосовно шляхів підвищення особистої педагогічної майстерності.

Компетентність учителя фізичної культури слід розглядати не просто як володіння знаннями, уміннями та навичками, як фахову ерудицію, а насамперед, як його потенційну готовність ефективно вирішувати навчально-виховні завдання в процесі педагогічної діяльності. Педагог з високим рівнем компетентності має не тільки знати внутрішній зміст проблеми, а й уміти ефективно розв’язувати її практично.

Категорія “професійно-педагогічна компетентність” розкриває органічне поєднання багатогранної характеристики педагогічної діяльності вчителя фізичної культури: професійні знання, уміння та навички, професійно й соціально значущі особистісні якості. Визначальними сьогодні є такі змістовні компоненти компетентності вчителя, як соціальна спрямованість педагогічної діяльності, лабільність педагогічного мислення, здатність до критичного аналізу та самоаналізу, потреба у самовдосконаленні, рівень розвитку професійних цінностей та інтересів, схильність до творчості і любов до своєї професії. Професійно-педагогічна компетентність учителя фізичної культури не вичерпується вузькопрофесійними межами. Вона характеризується, перш за все, стійким ефективним характером педагогічної діяльності, здатністю віднаходити такі форми вирішення педагогічних проблем та ситуацій, які забезпечують цілеспрямовану педагогічну дію, що враховує широкий спектр соціальних, моральних і виховних її чинників.

Важливого значення набуває також спеціальна компетентність учителя фізичної культури, яка передбачає акумульовані в навчальному предметі обізнаність і авторитетність у відповідній галузі науки (або кількох наук). До спеціальної науково-практичної підготовки вчителя фізичної культури нами були включені знання: історичних етапів розвитку фізичної культури та спорту; принципів та ідей, що лежать в основі викладання предмета “Фізична культура” в школі; прикладних проблем сучасної фізичної культури та спорту; особливостей фізіологічного розвитку учнівської молоді та їх урахування при застосуванні засобів та методів фізичного виховання.

Водночас готовність майбутнього вчителя фізичної культури до певного виду педагогічної діяльності включає в себе в послідовній єдності такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінювальний. Стосовно готовності до виконання соціально-виховних функцій ці компоненти можуть бути конкретизовані такими ознаками:

- знання про структуру особистості, навички діагностики та визначення ознак структури особистості школяра;
- педагогічні вміння та навички щодо організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток усебічно розвиненої особистості школяра та його особистісно-ціннісних якостей;
- уміння та навички здійснювати педагогічне керівництво самостійною пізнавальною та суспільною діяльністю учнів на рівні “суб’єкт-суб’єктних” відносин.

З огляду на це зауважимо, що одним з пріоритетних напрямів у становленні професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, яким притаманні творчість у фаховій діяльності, належить розвитку їхніх особистих навчально-виховних здібностей. Саме вони стають визначальним чинником, який свідчить про сформовані педагогічно-виховні можливості педагога як суспільно активної особистості та визначають його готовність до навчально-виховної діяльності, спрямованої на становлення та розвиток усебічно розвиненої особистості своїх вихованців.

На підставі цього педагогічну компетентність учителя фізичної культури можна трактувати як його здатність доцільно діяти для успішного

розв'язання навчально-пізнавальних завдань у навчально-виховному процесі в загальноосвітній школі та поза її межами.

Таким чином, рівень сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури ми розглядаємо як запас теоретично-методичних ресурсів та якість їх застосування в педагогічній діяльності. А її розвиток відбувається шляхом здобуття знань та умінь протягом навчання на факультеті фізичного виховання й раціонального їх використання у професійній діяльності.

Висновки

1. Професійно-педагогічна компетентність учителя фізичної культури – це провідний критерій характеристики його готовності до педагогічної діяльності як фахівця. Вона визначає рівень його педагогічної готовності до навчально-виховної діяльності, є чинником дотримання соціальної спрямованості діяльності та виявляється в особистому стилі педагогічної діяльності, у фаховій кваліфікації вчителя.

2. Професійно-педагогічна компетентність як компонент фахової готовності вчителя фізичної культури до виконання соціально-педагогічних функцій – це складний стан особистості, який зумовлюється її готовністю до навчально-виховної діяльності; усвідомленням себе як вагомої рушійної сили в педагогічному просторі; комплексом психолого-педагогічних, фізичних та соціальних чинників.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі застосування активних методів навчання.

Список використаної літератури

1. Барбина Э.С. Теоретико-методологические основы профессиональной подготовки будущих учителей : науч.-метод. пособ. – Х. : Айлант, 2011. – 70 с.
2. Виленский М.Я. Социальная активность учителя: сущность, структура, критерии, процесс формирования / М.Я. Виленский, П.И. Ключник // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 12. – С. 29–31, 35.
3. Емельянов Ю.Н. Теоретические и методические основы социально-психологического термина / Ю.Н. Емельянов, Е.С. Кузьмин. – Л., 2007. – 185 с.
4. Зубанова Н.Ю. Зміст та структура професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури / Н.Ю. Зубанова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / під ред. С.С. Єрмакова. – Х. : ХХПІ, 1998. – № 2. – С. 5–7.
5. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя / Н.В. Кузьмина. – М., 1990. – 119 с.
6. Решетень И.Н. Перспективы совершенствования психологической подготовки студентов институтов физической культуры / И.Н. Решетень, М.И. Мелия // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 4. – С. 17–18.
7. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. / В.В. Рибалка. – К. : ІЗМН, 1996. – 236 с.
8. Щербіна О.С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів / О.С. Щербіна // Рідна школа. – 2001. – № 1. – С. 66–69.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2014.

Воскобойник Т.А. Профессионально-педагогическая компетентность будущих учителей физической культуры

В статье рассматривается проблема сформированности и систематизации направлений повышения профессионально-педагогической компетентности будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность, учитель физической культуры.

Voskoboynik T. The professional-pedagogical competence future teachers of physical culture

In article the problem of formation and ordering of directions of increase of is professional-pedagogical competence of the future teachers of physical culture.

On the modern stage of development of society school needs teacher of physical culture professionally competent, which at high level owns the newest methods and technologies of studies, able to inculcate the newest forms use of facilities of physical culture, during work with different student's collectives.

A specialist on physical education of any type must lay hands on thorough professional know ledges and in a complete measure to answer the level of modern requirements which are pulled out to him the new socio-economic terms of modern Ukrainian society.

At the same time, unity of methodological, special and psychology-pedagogical preparations of future teacher examined as determining pre-condition of forming of him professionally pedagogical to the competence.

In connection with it, the pedagogical competence of teacher of physical culture can be interpreted as his ability it is expedient to operate for a successful decision educational-cognitive tasks during educational-educate to the process at general school and out of its limits.

Appeared, that level of formed professionally pedagogical place is taken the competence of future teacher of physical culture through acquisitions of know ledges and abilities during studies on the faculty of physical education and their rational use in professional activity.

Key words: the professional-pedagogical competence, the teacher of physical culture.